TORNIO-
MUONIO-
JOKI-
SEURA
ry

Yli 35 vuotta

MEÄN VÄYLITTEN JA IHMISTEN PUOLESTA

Maa- ja metsätalousvaliokunta
Ympäristövaliokunta

Turtola 19.9.2023

maa-jametsatalousvaliokunta@eduskunta.fi
ymparistovaliokunta@eduskunta.fi

Lausunto Itämeren kalastuskiintiöistä vuodelle 2024 EU/1055/2023-MMM-3

Euroopan Komissio (EK) luonnehtii Itämeren Euroopan saastuneimmaksi mereksi, viitaten monimuotoisuuskatoon, ilmaston muutokseen, rehevöitymiseen, ylikalastukseen, kohonneisiin epäpuhtauksiin, kuten lääkkeet ja yleinen roskaisuus. Vuonna 2014 säädetyn EU:n kalastuksen perusasetuksen (CFP) mukaan kaikkien kalakantojen olisi tullut saavuttaa hyvä tila vuoteen 2020 mennessä. Näin ei ole tapahtunut.

EK näyttää huolehtivan enemmän kalakantojen tilasta, kuin kalastuksesta ja rehun tuottamisesta. Järjestys on epäilemättä oikea. Näin laki edellyttää. Kalastus on toteutettava kalastuksen perusasetuksen mukaisesti. EK viittasi tieteelliseen tietoon lukuisten kalakantojen surkeasta tilasta, kun se 28.8.2023 esitti voimakkaita rajoituksia kalastukseen Itämeren alueella. Syitä heikkoon tilanteeseen löytyy niin ylikalastuksesta kuin Itämeren tilasta.

Komission esityksiä voi myös kritisoida. Esimerkiksi Suomenlahden lohikiintiötä on tarkasteltu vain alueellisena kysymyksenä, ei pohjoisen lohikantojen kalastuksena, vaikka Suomenlahden lohisaalissa on kymmeniä prosentteja pohjoisen jokien lohia. Lohenkalastusta Pohjanlahdella ja Tornionjoella tullaan rajoittamaan, mutta samoja lohikantoja voisi komission esityksen perusteella pyytää ilman rajoituksia Suomenlahdella, vaikkapa Helsingin edustalla.

Suomenlahden lohikiintiö on pidetty vuosittain ylisuurena, eikä lohenkalastusta ole mitenkään rajoitettu. Kyseessä on oikeuskansleri Jaakko Jonkan ilmaisun mukainen paperikiintiö. 14.9.2023 mennessä 9423 lohen kiintiöstä on kalastet-

tu 3453 lohta ≈ 37 %. Alueelta pyydetään vuosittain 500 - 1000 Tornionjoen lohta. Enemmän kuin perinteisessä lippokalastuksessa Tornionjoelta. EK:n esitys kiintiön korottamiseksi 10.144 loheen ei ole tästä maailmasta. Vielä erikoisemmalta tuntuu ICES:n varovaisuusperiaatteeseen nojaava neuvo Suomenlahden kiintiön korottamiseksi, vaikka alueella on heikkoja lohikantoja. *Tornio-Muoniojokiseura esittää Suomenlahden kiintiön järkiperäistämistä ja pienentämistä kalastusta edes hiukan rajoittavaksi 2500 loheen.*

Komissio ei näytä reagoineen lohen hälyttävään tilanteeseen. Itämeren lohisaalis on pudonnut kymmenenteen osaan siitä, mitä se oli vuosituhannen vaihteessa. Komissio mainitsee samalta ajalta, 1990-luvun alkupuolelta alkaen, keskisen silakkakannan heikkouden. Silakkakantojen heikko tilanne heijastuu mitä ilmeisimmin myös lohikantojen tilaan, mutta komissio ei näitä asioita yhdistä eikä mainitse.

Silakkakiintiöt

Tutkijoiden mukaan *mereen saapuvan nuoren lohen kuolleisuudella ja nuoren silakan vähyydellä voi olla selkeä kytkös*. Esitys silakkakantojen suojelusta uhkaa jäsenvaltioiden käsittelyssä, kalastusneuvostossa, vesittyä, ellei vahvaa silakkakantaa oteta huomioon *lohen hyvinvoinnin perustana*. Puheet huoltovarmuudesta Itämeren kalastuksen osalta ovat liioittelua. Syyt kalakantojen ahdinkoon ovat osin tuntemattomia, mutta *ylisuuren kalastuksen lopettaminen on nopea ja lain varovaisuusperiaatteenkin tuntema keino puuttua tilanteeseen*.

Silakkakantaa on arvioitu vain silakan kalastuksen kannalta, mutta ei lohen ravintona. Silakka on biomassaltaan Itämeren keskeisin kalalaji. Samalla se on mm. lohen tärkein ravintokala. Pohjanlahden silakat ovat olleet viime vuosina laihoja ja nuoria silakoita on liian vähän. Hyvä silakkakanta on lohelle erinomaisen tärkeä ravintolähde pitäen samalla M74 oireyhtymän loitolla.

Silakkasaaliista pääosa menee turkiseläinten ja viljelykalojen rehuksi. Vain joka kahdeskymmenes silakka päätyy Suomessa lautaselle. Silakan laajamittainen troolaus rehun raaka-aineeksi on ekologisuuden kannalta kyseenalaista.

EK esittääkin pääaltaan keskiselle ja Pohjanlahden silakkakannalle vain sivusaaliiskiintiötä. Näin on toimittu jo aiemmin läntisen silakkakannan suojelemiseksi. Komission esitys on perusteltu. Jokiseura voi kannattaa pientä kiintiötä rannikon kalastukselle elintarvikesilakan kalastamiseen.

Lohikiintiöt

Lohien kutuvaellus v. 2023 on heikoin sitten vuosien 2010 ja 2011, jolloin puolalaisten laiton ajosiimapyynti rehotti valloillaan. Tornionjokeen nousi kesällä 2023 vain 20.000 lohta, eli alle puolet viimeisen kymmenen vuoden heikoimmasta lohimäärästä, ja vain viides osa vuosien 2014 ja 2016 määristä. Ensi vuosi näyttää jopa tätä vuotta heikommalta, koska havaintoja nuorista lohista on todella niukasti. Postsmolttikuolleisuus on voimakasta.

Tutkimusten mukaan Atlantin lohen sukukypsyysiän vaihtelu johtuu perimästä. Tornionjoen sivujoessa, Ruotsin Lainionjoella, on säilynyt ainoa omaa erillistä geeniperimää kantava lohikanta, joka lähtee kutuvaellukselleen mereltä kasvettuaan suureksi (Miettinen ym.2021). Nämä lohet vaeltavat ensimmäisinä kutualueilleen. *Tutkijoiden mukaan tätä arvokasta "vanhan lohen geenimuotoa"* ***tulisi erityisesti suojella*** (LUKE ID: 501/1 00 03/2020). *Vuodesta 2017 aloitettu rannikon varhennettu ja käytännöllisesti katsoen juuri tähän suureen loheen kohdennettu kalastus olisi jo ymmärrettävä lopettaa*. -liitegraafit-

Neljännes Suomen kaupallisen kalastuksen lohisaaliista on kiintiön ulkopuolista kalastusta. Tämä kiintiöihin lukematon tuhansien lohien kalastus tapahtuu jokisuiden alueella. Saalis luetaan jokisaaliiksi - mitä se ei ole! Kyseiselle saaliille on merkintäpakko, mutta näitä lohia ei lueta kalastuskiintiöön. *Tässä yhteydessä on välttämätöntä ulottaa tämä "harmaa" saalis kiintiöityyn kalastukseen*. Viittaamme perusmuistion s. 2 linjaukseen, että *kaikki kalastuskuolevuus tulee ottaa huomioon kalastuksen säätelyssä*.

Moottoroitu vetouistelu merellä on pyyntimuotona raju. Kyseisessä kalastuksessa vapautetaan runsaasti luonnonlohta. Lohet kuolevat usein käsittelyn seurauksena. ICES:n mukaan jopa 4.000 - 5.000 luonnonlohta menetetään aiheettomasti. Kalan vapauttaminen ei sovellu kyseiseen kalastustapaan. Sen sijaan voisi määrätä *tiukan kiintiön ja poisheittokiellon*. Viime kesäkuun alkaessa vetouistelijat olivat Ahvenanmaalla vastassa lohivaelluksen kärkeä, jossa ensimmäisenä uivat Tornionjoen arvokkaimmat emokalat, Tornionjoen ainoat vanhaa alkuperäistä kantaa olevat lohet. - Oli sydäntä raastavaa seurata, miten *Tornionjoen ainoan alkuperäisen luonnonlohen* ***tappamisesta kilpailtiin*** *!! kilpailu kilpailun perään (cup-kilpailu). Kyseisen kalastuksen tarkoituksenmukaisuus tulisi arvioida perusteellisesti*.

Varhennetun (toukokuun alusta alkavan) kalastuksen vaikutus Tornionjoen lohikantaan on **moninkerroin** merkityksellisempi kuin kyseiseen kalastukseen varattu 25 %:n osuus kiintiöstä, kun huomioidaan varhennetussa kalastuksessa saadun lohen suurempi koko ja se, että ylisuuret kiintiöt jäävät joka vuosi **loppupäästä vajaaksi** (47,5 % v. 2023). Ilmeistä on, että *yli puolet kaupallisessa lohenkalastuksessa menetetyistä lohen mätimunista menetetään varhennetussa kalastuksessa*. Erityisesti on huomioitava, että *varhennettu pyynti kohdistuu geneettisesti arvokkaimpiin, vielä tallella oleviin vanhoihin osakantoihin*.

Valtioneuvosto (VN) esittää Suomen kannaksi, *että Pohjoisella Itämerellä, Ahvenanmerellä, Saaristomerellä ja Pohjanlahdella (leveyspiirin 59°30´N pohjoispuolella osa-alueilla 29N, 30 ja 31) voidaan neljän merimailin sisäpuolella kutuvaelluksen aikana (toukokuun alun ja elokuun lopun välisenä aikana) kalastaa lohta kohdennetusti.* **Lohenkalastusta ei tule sallia** Pohjois-Itämerelle, Ahvenanmerelle, Saaristomerelle tai Selkämerelle, ei edes neljän merimailin sisäpuolella, vaikka VN tätä vaatii ICES:n ja EK:n esitysten vastaisesti. **Myös Suomen tulee luopua lohen sekakantakalastuksesta** ICES:n linjauksen mukaisesti Ruotsin jo kymmenen vuotta sitten toteutta-

malla tavalla. **Meripyynti on sekakantakalastusta**, jossa pyydetään pohjoisten jokien ja ihmisten varantoa.

ICES neuvoi 31.5.2023, että *lohta ei tulisi kalastaa sekakantoina*, ja esitti 60.000 lohen kiintiötä rajaten sen Perämerelle. Se tarkoittaa uutta askelta kohti kantakohtaista lohenkalastusta. *ICES:llä ei ollut neuvoa antaessaan tietoa kesän 2023 lohikannan romahduksesta*. Neuvonantoa seuraten EK esitti 28.8.2023 Pohjanlahden lohenkalastuksen rajoittamista Perämerelle ja kiintiön pienentämistä n. 54.000 loheen. Kuluneen kesän tietojen perusteella VN katsoi tarpeelliseksi pienentää kiintiötä 3.967 lohella. Tämän vaikutus Tornionjokisuulle saapuvaan kutukantaan voisi olla teoriassa 1.388 lohta. *Tosi-asiallista vaikutusta ei saavuteta, koska VN:n esittämää kiintiötä ei voida saavuttaa* ***lohien vähäisyyden vuoksi***. Vaikka varovaisuusperiaate edellyttää lohenkalastuksen voimakasta supistamista ja vähintään sekakantakalastuksen lopettamista, VN tähtää lohisaaliin kasvattamiseen lähes kaksinkertaisesti tämän vuoden saaliiseen verrattuna,

VN painottaa kalastusta kalakantojen suojelun sijaan. Siitä oivallisena esmerkkinä on se, että MMM on aiempien lupaustensa vastaisesti, vuosien tauon jälkeen, ryhtynyt haalimaan lisäkiintiötä (nyt Tanskalta). Tästä on ehdottomasti nyt luovuttava. Vuosiluokkien puuttuminen kahtena viimevuonna osoittaa, että *lohikanta ei tosiasiallisesti riitä edes oman kansallisen kiintiön täyttämiseen*. Kiintiöistä päätettäessä on otettava huomioon myös sääntöön sisällytetty kavala korotusautomaatti: täyttymättä jääneestä kiintiöstä siirretään 10 % automaattisesti seuraavan vuoden kiintiöön. Kiintiön täyttymättömyys kuvastaa kalojen puutetta. Kalojen puute on syy laskea, ei nostaa kalastusmahdollisuuksia. EU:n korotusautomaatti tulee pikimmiten purkaa. Kiintiövaihdot Tanskalta ja korotusautomaatti kasvattavat molemmat varhennettua kalastusta.

ICES:n neuvossa, EK:n tai VN:n esityksissä ei näy mitenkään lohenkalastuksen historiallinen perusta jokikalastuksena ja sen luoma sosioekonominen merkitys jokilaaksojen elämään. Yhteiskunnalle lohenkalastus on monta kertaa tuottavampaa joessa, kuin meressä. Tämän kokonaisuuden huomioiminen, biologisten seikkojen lisänä, *puoltaa lohen merikalastuskiintiöiden pienentämistä ja jopa lopettamista*. Esitämme Pohjanlahden ja pääaltaan kiintiöksi 10.000 lohta jaettavaksi viljeltyjen lohien kalastukseen rakennettujen jokien jokisuistoon.

Tornio-Muoniojokiseura ry
Kalervo Aska pj.

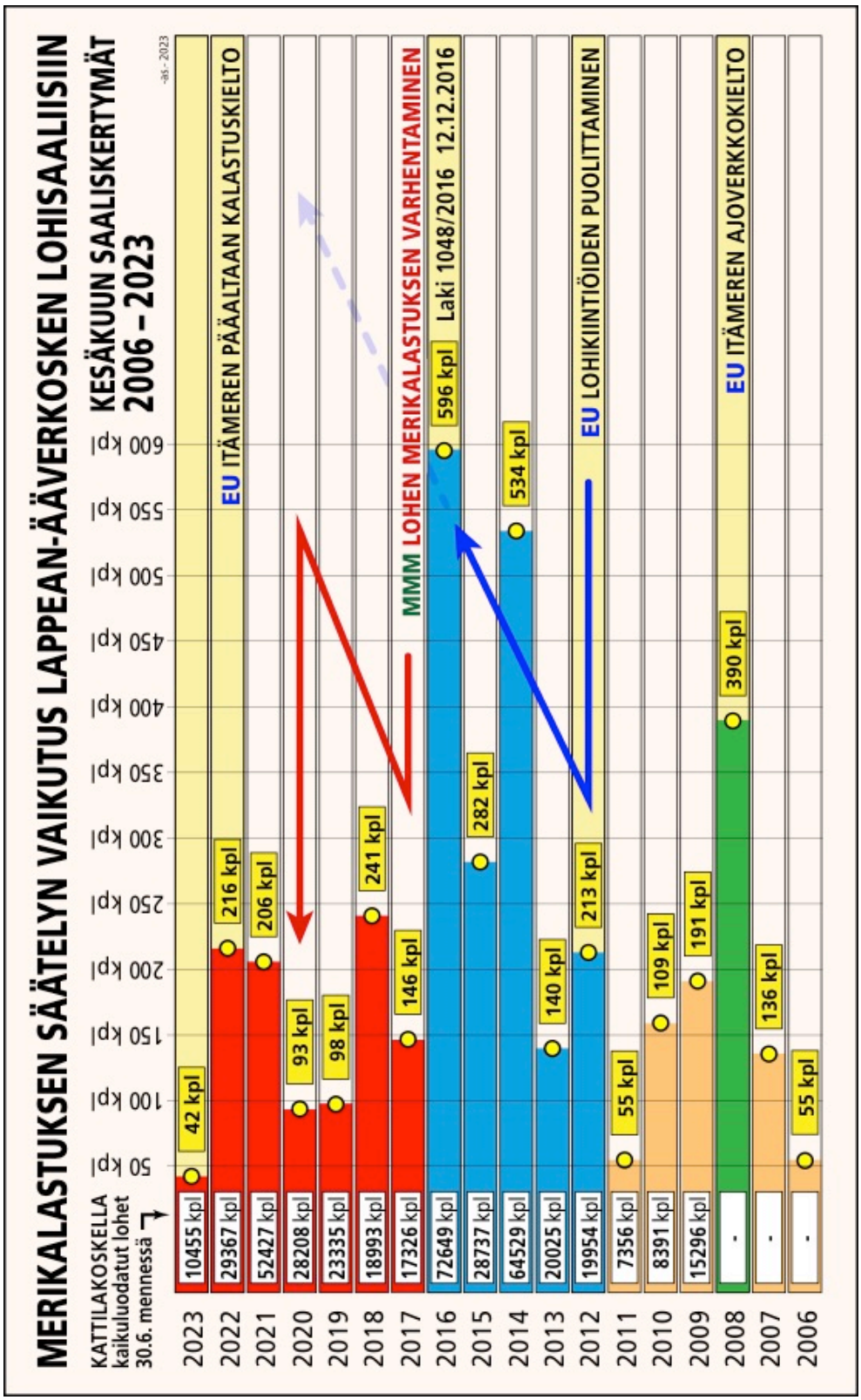

Tornionjoen Lappeassa on kerätty saalistietoja vuodesta 2006. Lappean lohessa/lomassa kerätty saalistilasto on luotettavin saatavilla oleva saalistieto Tornionjoella. Tornionjoen merkittävin lohennousu tapahtuu kesäkuussa, joten graafin tieto/kuvaaja on kesäkuulta. Yläolevaan graaviin on kuvattuna vv. 2006 - 2023 kesäkuun tiedot Kattilakoskella kaikuluodatuista lohista ja Lappean alueella kesäkuussa saadut lohet. Graafista on selkeäsi nähtävissä, miten merialueelle tehdyt säädökset vaikuttavat soutu-uistelussa Tornionjoelta saatujen lohien määrään.

Vuonna 2017 aikaistettu merikalastus romahdutti Tornionjoen jokisaaliit.

- Sivun 6 karttakuva kertoo, miten lohenkalastusta säädeltiin ennen vuotta 2017, jolloin aikarajat poistettiin ja lohenkalastusta varhennettiin niin, että merikalastuksen kohteeksi saatiin aikaisin nousevat Tornionjoen luonnonlohien suurimmat emokalat. Dilemma: lohikiintiöt annetaan kappaleina, mutta lohet myydään kiloina.

Vanhat ja 15.4.2008 voimaan tulleen ministeri **Sirkka-Liisa Anttilan asetuksen 190/2008 mukaiset lohenpyynnin kieltoalueet ja meripyynnin aloituspäivät Pohjanlahdella**

Kieltoaluerajojen väliin merkityt päivämäärät tarkoittavat alueen meripyynnin aloittamispäiviä. Sinisellä pohjalla Martti Puran 1994 asetuksen päivämäärät. Keltaisissa kolmioissa Perämeren jokien luonnonlohikannat turvanneen Kalevi Hemilän asetuksen vuosien 1996-97 päivämäärät. Punaisella pohjalla ministeri Sirkka-Liisa Anttilan lohiasetuksen 190/2008 päivämäärät. Laatikoissa Anttilan asettamat varhennetun lohenkalastuksen alkamispäivämäärät.

Ministeri Juha Korkeaojan asettaman väliaikaisen asetuksen 397/2004 "Valikoiva kalastus" päättymisen jälkeen astui 1.7.2007 uudestaan voimaan vuosina 1998-2004 voimassa ollut asetus 266/1998, jonka aloittamispäivät ovat vihreällä pohjalla.

